

IZVJEŠTAJ REVIZIJE UČINKA

PRAĆENJE REALIZACIJE PREPORUKA IZ IZVJEŠTAJA REVIZIJE UČINKA

„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“

Broj: 01-02-10-11-7-3142-31/21

Sarajevo, mart 2022. godine

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“

Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine proveo je praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka „Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ koji je objavljen 2019. godine. Praćenje je provedeno u skladu s Međunarodnim standardima vrhovnih revizijskih institucija i metodologijom za reviziju učinka vrhovnih revizijskih institucija u BiH.

Praćenje realizacije preporuka iz revizijskih izvještaja završna je faza u revizijskom ciklusu i provodi se s ciljem osiguranja povratnih informacija o realizaciji datih preporuka. **Namjera je potaknuti mehanizme odgovornosti i dovesti do veće realizacije preporuka, te boljih odluka izvršne i zakonodavne vlasti.**

Parlamentarna komisija odgovorna za reviziju i Parlament FBiH nisu razmatrali Izvještaj revizije učinka „Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ kako bi svojim zaključcima obavezali nadležne institucije na efikasnu realizaciju preporuka. Vlada FBiH također nije razmatrala predmetni izvještaj, te su izostale dovoljne aktivnosti u cilju rješavanja problema zagađenosti zraka. Shodno rezultatima provedenog praćenja utvrđeno je da **date preporuke još uvijek nisu u potpunosti realizovane, što je imalo za posljedicu da propusti koji su konstatovani u izvještaju revizije učinka iz 2019. godine i dalje nisu otklonjeni.**

Odgovarajući regulatorni okvir koji uređuje oblast zaštite zraka nije uspostavljen. U posmatranom periodu donesen je novi Zakon o zaštiti okoliša, dok su Zakon o zaštiti zraka i Federalna strategija zaštite okoliša još uvijek u fazi izrade. Pored toga, neki od kantona nemaju izrađene kantonalne planove zaštite okoliša, koji trebaju da sadrže planove zaštite zraka.

Iako dostupni podaci pokazuju da zrak koji udišu građani FBiH nije zadovoljavajućeg kvaliteta i predstavlja rizik kako za zdravlje stanovništva tako i za okoliš, **register emisija u zrak sa pouzdanim podacima o izvorima emisija u zrak, zagađivačima i zagađujućim materijama nije uspostavljen.** Također, konstatovano je da ni monitoring kvaliteta zraka koji se vrši nije sveobuhvatan, jer nije osigurano praćenje svih propisanih parametara kvaliteta zraka.

Nadležna federalna ministarstva nisu posvetila dovoljno pažnje zagađenosti zraka iz saobraćaja, koji predstavlja ozbiljan problem, posebno u gradskim sredinama. Kada su u pitanju okolinske dozvole, **konstatovana su određena poboljšanja u pogledu propisivanja konkretnih mjera zaštite zraka, graničnih vrijednosti emisija za zagađujuće materije, kao i mjera za smanjenje emisija u zrak.** Međutim, još uvijek nije uspostavljen odgovarajući inspekcijski nadzor nad svim zagađivačima i izvorima zagađenja u zraku.

U skladu s odredbama Zakona o reviziji institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 22/06), Nacrt izvještaja je dostavljen subjektima revizije na komentar. Od ukupno petnaest subjekata, komentare su u predviđenom roku dostavili Federalni hidrometeorološki zavod, Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanskog kantona i Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Zeničko-dobojskog kantona. Dostavljeni komentari su s dužnom pažnjom razmotreni i uključeni u Izvještaj o praćenju realizacije preporuka.

Sarajevo, 18. 3. 2022. godine

ZAMJENIK GENERALNOG REVIZORA

Dragan Kolobaric

Dragan Kolobaric

GENERALNI REVIZOR

Dževad Nekić

Dževad Nekić

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“

S A D R Ž A J

REZIME IZVJEŠTAJA O PRAĆENJU REALIZACIJE PREPORUKA	1
1. UVOD	3
1.1. Cilj praćenja realizacije preporuka	3
1.2. Predmet i obim praćenja	3
1.3. Izvori i metode	3
1.4. Kratak osvrt na Izvještaj revizije učinka čije preporuke su predmet praćenja	4
2. PROCJENA REALIZACIJE PREPORUKA KOJE SU PREDMET PRAĆENJA	5
2.1. Aktivnosti subjekata revizije na realizaciji preporuka	8
2.1.1. Status realizacije preporuka datih Federalnom ministarstvu okoliša i turizma, Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija i kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš	10
2.1.2. Status realizacije preporuka datih Federalnom hidrometeorološkom zavodu	17
2.1.3. Status realizacije preporuke date upravama za inspekcijske poslove	19
2.2. Postupanje Parlamenta FBiH	21
2.3. Komentari na Nacrt izvještaja.....	21
3. ZAKLJUČCI.....	23
P R I L O G	24

KORIŠTENE SKRAĆENICE

Skraćenica	Puni naziv
BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FHMZ	Federalni hidrometeorološki zavod
FMOIT	Federalno ministarstvo okoliša i turizma
FMPIK	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
FUIP	Federalna uprava za inspekcijske poslove
HBŽ	Hercegbosanska županija
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton
ISSAI	Međunarodni standardi vrhovnih revizijskih institucija
KS	Kanton Sarajevo
KUIP	Kantonalna uprava za inspekcijske poslove
Parlament FBiH	Parlament Federacije Bosne i Hercegovine
PM	Krute i tekuće čestice koje lebde u zraku
TK	Tuzlanski kanton
uq/m ³	Mikrogram po kubnom metru (jedinica mjere koncentracije zagađujuće materije u zraku)
Ured za reviziju	Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine
Vlada FBiH	Vlada Federacije Bosne i Hercegovine
VRI	Vrhovna revizijska institucija
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
ŽP	Županija posavska

LISTA TABELA

Tabela 1. Status realizacije preporuka prema broju subjekata

Tabela 2. Status realizacije preporuka pojedinačno po subjektima revizije

Tabela 3. Doneseni planovi po kantonima iz uzorka

LISTA PRILOGA

Prilog. Status realizacije preporuka prema subjektima revizije

REZIME IZVJEŠTAJA O PRAĆENJU REALIZACIJE PREPORUKA

Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ured za reviziju) proveo je praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka „**Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka**“, objavljenog 2019. godine. Cilj je bio ispitati preduzete aktivnosti na osnovu Izvještaja i ocijeniti u kojoj mjeri su date preporuke realizovane.

Praćenjem su obuhvaćene aktivnosti Parlamenta FBiH, Vlade FBiH, Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Federalnog ministarstva prometa i komunikacija, šest kantonalnih ministarstava nadležnih za okoliš iz KS-a, ZDK, TK, HBŽ-a, HNK i ŽP-a, Federalnog hidrometeorološkog zavoda, Federalne i tri kantonalne uprave za inspekcijske poslove iz KS-a, ZDK-a i TK-a.

Provedeno praćenje pokazalo je da je većina subjekata odgovornih za realizaciju preporuka razmatrala Izvještaj revizije učinka „Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ i planirala aktivnosti na realizaciji datih preporuka. Međutim, preduzete aktivnosti nisu bile dovoljne kako bi se preporuke u potpunosti realizovale. Većina subjekata je djelimično realizovala preporuke koje su im bile upućene.

Analizom podataka o preduzetim aktivnostima na realizaciji preporuka utvrđeno je:

- Početkom 2021. godine usvojen je novi Zakon o zaštiti okoliša kojim su jasnije propisane obaveze pojedinačnih institucija, kao i inspekcijski nadzor i kaznene odredbe.
- Vlada FBiH i Federalno ministarstvo okoliša i turizma pokrenuli su aktivnosti na izradi novog Zakona o zaštiti zraka. Nakon usvajanja Nacrtu zakona, izrađen je njegov Prijedlog, međutim još uvijek nisu okončane aktivnosti njegovog donošenja.
- Još uvijek nije izrađena Federalna strategija zaštite okoliša, čiji je sastavni dio Federalna strategija zaštite zraka kojom bi osigurale adekvatne prepostavke za sistemsko rješavanje problema zagađenosti zraka u FBiH.
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma definiralo je pragove upozorenja i uzbune za lebdeće čestice PM 10 i PM 2.5, te je data mogućnost kantonima da propisu i strožije vrijednosti pragova upozorenja i uzbune.
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma nije osiguralo da se, u saradnji sa ostalim nadležnim institucijama, uspostavi register emisija u zrak koji bi pružao pouzdane podatke o izvorima emisija u zrak, zagađivačima i zagađujućim materijama koje se ispuštaju u zrak.
- Još nije okončana izrada prijedloga lokacija mjernih stanica federalne mreže kako bi Vlada FBiH mogla utvrditi lokaciju mjernih stanica, čime bi se omogućila uspostava odgovarajućeg monitoringa kvaliteta zraka za područje cijele FBiH.
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma i dalje nije osiguralo redovno informisanje Vlade FBiH o kvalitetu zraka u FBiH, kako bi Vlada FBiH imala na raspolaganju kvalitetne i sveobuhvatne podatke o zagađenosti zraka i efikasnije koordinirala nadležne institucije na rješavanju ovog problema.
- Iako je Federalno ministarstvo okoliša i turizma upućivalo inicijative Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija, i dalje nisu utvrđene konkretnе mjere i preduzete konkretnе aktivnosti kako bi se osiguralo smanjenje zagađenosti zraka iz saobraćaja.
- Došlo je do određenog poboljšanja u pogledu kvaliteta okolinskih dozvola s obzirom na to da su Federalno ministarstvo okoliša i turizma i tri kantonalna ministarstva (KS, ZDK i TK) u okolinskim dozvolama propisivala mjere zaštite zraka, granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije, kao i mjere za smanjenje emisija u zrak.
- Pojedina kantonalna ministarstva nadležna za okoliš i dalje nisu izradila kantonalni plan zaštite okoliša, čiji sastavni dio treba biti kantonalni plan zaštite zraka.

- Federalni hidrometeorološki zavod redovno informiše nadležne institucije i javnost o kvalitetu zraka i štetnom uticaju zagađenog zraka na zdravlje ljudi. Međutim, još uvijek nije osigurano praćenje svih propisanih parametara kvaliteta zraka.
- Nije osiguran sveobuhvatan inspekcijski nadzor nad svim zagađivačima zraka.

1. UVOD

U uvodnom dijelu Izvještaja obrazložen je cilj i predmet praćenja realizacije preporuka, izvori podataka i metodologija, te su prezentirani osnovni podaci o Izvještaju revizije učinka „**Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka**“.

Međunarodni standardi vrhovnih revizijskih institucija nalažu uspostavu efektivnih mehanizama za praćenje realizacije preporuka iz revizorskih izvještaja.¹ Vrhovne revizijske institucije trebaju uspostaviti odgovarajući sistem praćenja realizacije preporuka kako bi osigurale da subjekti revizije postupaju u skladu s utvrđenim nalazima, zaključcima i preporukama.

1.1. Cilj praćenja realizacije preporuka

Cilj praćenja bio je ispitati preduzete aktivnosti nadležnih institucija na osnovu Izvještaja revizije učinka „**Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka**“ i procijeniti u kojoj mjeri su realizovane date preporuke.

1.2. Predmet i obim praćenja

Praćenjem su obuhvaćene aktivnosti subjekata revizije kojima su date preporuke, preduzete nakon objave matičnog izvještaja revizije učinka (decembar 2019 – decembar 2021. godine). Ispitane su aktivnosti Parlamenta FBiH, Vlade FBiH, FMOIT-a, FMPIK-a, šest kantonalnih ministarstava nadležnih za okoliš, FHMZ, Federalne i tri kantonalne uprave za inspekcijske poslove. Kod odabira uzorka kantonalnih ministarstava korišten je isti uzorak ministarstava koja su bila obuhvaćena u matičnom izvještaju (kantonalna ministarstva nadležna za okoliš iz KS-a, ZDK-a i TK-a) te su dodatno obuhvaćena i ministarstva nadležna za okoliš iz HNK, HBŽ-a i ŽP-a budući da je u ranijem periodu u ovim kantonima identifikovan nedostatak kantonalnih planova zaštite okoliša. Kada su u pitanju kantonalne uprave za inspekcijske poslove, korišten je isti uzorak kao u matičnom Izvještaju, te su ispitane aktivnosti uprava za inspekcijske poslove iz KS-a, ZDK-a i TK-a.

1.3. Izvori i metode

Podaci i informacije o aktivnostima preduzetim s ciljem realizacije preporuka prikupljene su putem upitnika. Također, analizirana je važeća regulativa iz predmetne oblasti, dostavljena dokumentacija, te relevantni dokumenti dostupni na službenim internet-stranicama subjekata obuhvaćenih praćenjem.

Subjekti revizije su uz odgovore na Upitnik trebali dostaviti i relevantnu dokumentaciju kojom dokazuju date odgovore. U slučajevima gdje subjekti nisu dostavili odgovore na Upitnik, odnosno dokaze o preduzetim aktivnostima, smatralo se da aktivnosti na realizaciji preporuke nisu preduzete.

Odgovore na Upitnik revizije učinka dostavili su FMOIT, FMPIK, FHMZ, FUIP, kantonalna ministarstva nadležna za okoliš (KS, TK, ZDK, HBŽ, HNK i ŽP) i kantonalne uprave za inspekcijske poslove (KS, ZDK, TK). Vlada Federacije BiH dostavila je informaciju² da je Upitnik revizije učinka proslijeđen federalnim institucijama nadležnim za predmetnu oblast radi davanja odgovora na Upitnik i dostavljanja Uredu za reviziju. Vlada FBiH dostavila je informaciju³ da su federalne institucije dostavile tražene podatke. Međutim, odgovori na upitnike revizije učinka odnose se na pitanja iz nadležnosti federalnih institucija. Na Upitnik koji je upućen Vladi FBiH nadležne institucije nisu dostavile odgovore, osim Federalnog ministarstva prometa i komunikacija koje je navelo da postavljena pitanja u Upitniku nisu u njegovoj nadležnosti.

¹ ISSAI 100.51, ISSAI 300.42 i GUID 9030 – Dobre prakse vezane za nezavisnost VRI

² Akt broj:03-19-1417/2021 od 13. 12. 2021. godine

³ Akt broj:03-19-1417/2021 od 28. 12. 2021. godine

Okolnosti izazvane pandemijom COVID-19 uticale su na organizaciju rada u institucijama obuhvaćenim praćenjem. Zbog ovih okolnosti, s ciljem prikupljanja dokaza i provođenja praćenja realizacije preporuka prema planiranoj dinamici, omogućeno je dostavljanje informacija i dokumentacije elektronskim putem, te su određeni intervjuji obavljeni putem telekomunika telefonski.

Analizom raspoložive dokumentacije, odgovora na Upitnik revizije učinka i informacija dobivenih na osnovu provedenih intervjuja izvršena je procjena realizacije preporuka, koje su klasifikovane prema sljedećim kategorijama:

- **preporuka je provedena**
- **preporuka je djelimično provedena**
- **pokrenute su početne aktivnosti na realizaciji preporuke**
- **preporuka nije provedena**

Status realizacije preporuka procijenjen je analizom preduzetih aktivnosti svih subjekata obuhvaćenih praćenjem, te je procjena statusa realizacije preporuka data pojedinačno za svakog subjekta revizije.

1.4. Kratak osvrt na Izvještaj revizije učinka čije preporuke su predmet praćenja

Ured za reviziju je u 2019. godini objavio Izvještaj revizije učinka o temi „**Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka**“. Cilj revizije bio je ispitati da li su nadležne institucije bile efikasne u provođenju aktivnosti na smanjenju zagađenosti zraka.

Revizijom je utvrđeno:

- **Na osnovu rezultata provedene revizije konstatovano je da nije uspostavljen odgovarajući regulatorni okvir za smanjenje zagađenosti zraka u FBiH.** Naime, doneseni propisi još uvijek nisu usklađeni sa EU zakonodavstvom iz oblasti zaštite okoliša, a utvrđene su i određene nedorečenosti postojećeg regulatornog okvira, koje mogu biti uzrokom nedovoljne efikasnosti nadležnih institucija.
- **Revizija je pokazala da nadležne institucije nisu osigurale sveobuhvatno praćenje (monitoring) kvaliteta zraka na području FBiH.** Postoje područja koja nisu pokrivena monitoringom kvaliteta zraka, a podaci o mjerjenjima na područjima na kojima je monitoring uspostavljen pokazuju da je zrak izrazito zagađen u Zeničko-dobojskom kantonu, Tuzlanskom kantonu i Kantonu Sarajevo. Trendovi smanjenja koncentracija polutanata (zagađujućih materija) u posljednjih nekoliko godina nisu primjetni.
- **Postojeće mjerne stanice ne mijere sve propisane parametre kvaliteta zraka, tako da raspoloživi podaci ne daju adekvatnu sliku o stvarnoj zagađenosti zraka.** Naime, vrši se kontinuirano mjerjenje šest od ukupno 13 propisanih parametara kvaliteta zraka. Nedostaju informacije o koncentraciji određenih polutanata, vrlo štetnih za ljudsko zdravlje, poput benzena i benzo(a)pirena, a, prema mišljenju eksperata, izvjesno je njihovo prisustvo u zraku, koje je u prekomjernim količinama izuzetno kancerogeno.
- **U postojećim okolnostima građani nemaju osigurane sveobuhvatne, razumljive i lako dostupne informacije o kvalitetu zraka niti im nadležne institucije pružaju adekvatne upute o tome kako mogu zaštititi zdravlje od štetnog uticaja polutanata u zraku.** Također, FMOIT i druge nadležne institucije nisu informisale Vladu FBiH o zagađenosti zraka, kako bi Vladu FBiH imala na raspolaganju kvalitetne i sveobuhvatne podatke o stanju u oblasti zaštite zraka i efikasnije koordinirala nadležnim institucijama na rješavanju ovog problema.
- **U FBiH još uvijek nije uspostavljen Registr emisija u zrak,** a dostupni podaci o emisijama pojedinačnih zagađivača zraka nisu pouzdani. Nadležne institucije nisu vršile provjeru

podataka o emisijama kako bi se osigurala njihova vjerodostojnost i pratile količine zagađujućih materija koje se emituju u zrak.

- Konstatovani su nedostaci i u aktivnostima nadležnih kantonalnih ministarstava na osiguranju efikasnog planiranja i realizacije mjera za smanjenje zagađenosti zraka. Nisu izrađeni svi potrebni planovi zaštite zraka, a planovi koji su izrađeni nisu sadržavali dovoljno konkretnih mjera usmјerenih na smanjenje zagađenja zraka iz glavnih izvora zagađenja poput industrije, saobraćaja i individualnih ložišta. Realizacija mjera iz donesenih interventnih planova zaštite zraka u kantonima iz uzorka ne daje očekivane rezultate.
- Pragovi upozorenja i uzbune za lebdeće čestice (PM 10 i PM 2.5), koje spadaju među najopasnije polutante za ljudsko zdravlje, nisu utvrđeni federalnim propisom koji uređuje granične vrijednosti i druge standarde kvaliteta zraka.
- U nedostatku propisanih pragova upozorenja i uzbune, samo je jedan kanton u svom Planu interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka definisao pragove pripravnosti, upozorenja i uzbune za lebdeće čestice PM 10. Konstatovano je kako je definisani prag uzbune (kada je potrebno preuzeti hitne mjere) u ovom kantonu iznimno visok (tolerantan), u odnosu na utvrđene pragove u većini gradova i država u Evropi. Zbog nedovoljne realizacije učinkovitih mjera na poboljšanju kvaliteta zraka, **zdravlje građana i dalje je izloženo negativnom uticaju zagađujućih čestica**.
- Konstatovano je da nije uspostavljen odgovarajući inspekcijski nadzor u oblasti zaštite zraka. Federalna i kantonalne uprave za inspekcijske poslove provjeru poštivanja propisanih graničnih vrijednosti emisija uglavnom su vršile na osnovu uvida u izvještaje zagađivača zraka o mjerenu emisiji.
- **Inspekcijski nadzor uglavnom nije podrazumijevao provjeru uređaja za mjerjenje emisija, uzimanje uzoraka i mjerjenje emisija.** U slučajevima prekoračenja dozvoljenih emisija, ostavljena je mogućnost zagađivačima zraka **da plate minimalnu kaznu i nastave raditi, čime se ne doprinosi smanjenju emisija u zrak**. Poseban problem predstavlja nadzor nad emisijama iz saobraćaja i individualnih ložišta, koji nije adekvatno propisan.

U Izvještaju revizije učinka „**Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka**“ dato je ukupno trinaest preporuka. Za njihovu realizaciju bili su odgovorni Parlament FBiH, Vlada FBiH, FMOIT, FMPIK, kantonalna ministarstva nadležna za okoliš, FHMZ, FUIP i kantonalne uprave za inspekcijske poslove.

Prije sačinjanja konačnog Izvještaja subjekti revizije imali su priliku da dostave komentare na Nacrt izvještaja. Relevantni i adekvatno dokumentovani komentari inkorporirani su u konačan Izvještaj, koji je dostavljen subjektima revizije i nadležnim organima vlasti na postupanje. Izvještaj je objavljen na internet-stranici Ureda za reviziju institucija u FBiH (www.vrifbih.ba) kako bi bio dostupan široj javnosti.

Izvještaj je izazvao značajan interes medija i javnosti. Centri civilnih inicijativa su početkom 2021. godine organizovali Konferenciju o predmetnoj reviziji učinka. Cilj je bio da se okupe predstavnici relevantnih institucija koje, postupanjem po preporukama Ureda za reviziju, mogu unaprijediti stanje u oblasti zagađenosti zraka. Na konferenciji su učestvovali i predstavnici Ureda za reviziju.

2. PROCJENA REALIZACIJE PREPORUKA KOJE SU PREDMET PRAĆENJA

Na osnovu provedenog praćenja preduzetih aktivnosti na realizaciji preporuka iz Izvještaja revizije učinka „**Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka**“ utvrđeno je da je najveći broj subjekata koji su obuhvaćeni praćenjem preuzeo djelimične aktivnosti na realizaciji preporuka, a samo jedan subjekt je realizovao sve preporuke koje su mu bile upućene.

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

U narednim tabelama daje se pregled preporuka i status njihove realizacije prema broju subjekata i pojedinačno po subjektima obuhvaćenim praćenjem.

Tabela 1. Status realizacije preporuka prema broju subjekata

Red. br.	Preporuke	Broj subjekata koji su proveli preporuku	Broj subjekata koji su djelimično proveli preporuku	Broj subjekata koji su pokrenuli početne aktivnosti	Broj subjekata koji nisu proveli preporuku	Broj subjekata kojima je data preporuka
1.	Okončati proceduru donošenja Zakona o zaštiti okoliša	1	-	-	-	1
2.	Izraditi i donijeti Zakon o zaštiti zraka	-	-	2	-	2
3.	Izraditi prijedlog Federalne strategije zaštite okoliša, čiji je sastavni dio Federalna strategija zaštite zraka i uputiti je u proceduru donošenja	-	1	-	-	1
4.	Propisati pragove uzbune za lebdeće čestice PM 2.5 i PM 10	1	-	-	-	1
5.	Uspostaviti registar emisija u zrak	-	-	-	1	1
6.	Izraditi prijedlog lokacija mjernih stanica federalne mreže i uputiti ga Vladi FBiH radi utvrđivanja	-	-	1	-	1
7.	Osigurati redovno informisanje Vlade FBiH o kvalitetu zraka	-	-	-	1	1
8.	Utvrditi adekvatne mjere, čijom realizacijom će se osigurati smanjenje zagađenosti zraka iz saobraćaja	-	-	1	1	2
9.	U okolinskim dozvolama detaljno propisati mjere za zaštitu zraka	4	3	-	-	7
10.	Izraditi kantonalni plan zaštite okoliša, čiji je sastavni dio kantonalni plan zaštite zraka i osigurati efikasnu realizaciju mjera iz plana	1	1	1	3	6
11.	Osigurati sveobuhvatan monitoring kvaliteta zraka	-	1	-	-	1
12.	Aktivno informisati nadležne institucije i javnost o kvalitetu zraka i štetnom uticaju zagađenog zraka na zdravlje	1	-	-	-	1
13.	Prilikom provođenja inspekcijskog nadzora vršiti sveobuhvatnu provjeru poštovanja odredbi zakona i podzakonskih akata i uslova iz okolinske dozvole	-	4	-	-	4

Tabela 2. Status realizacije preporuka pojedinačno po subjektima revizije

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ 6

Subjekti odgovorni za realizaciju preporuka	Broj preporuka koje su provedene	Broj preporuka koje su djelimično provedene	Broj preporuka za koje su pokrenute početne aktivnosti	Broj preporuka koje nisu provedene	Ukupan broj preporuka
1. Parlament FBiH	1	-	1	-	2
2. Vlada FBiH	-	-	1	-	1
3. Federalno ministarstvo okoliša i turizma	2	1	2	2	7
4. Federalno ministarstvo prometa i komunikacija	-	-	-	1	1
5. Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	2	-	-	-	2
6. Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona	1	-	1	-	2
7. Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona	1	1	-	-	2
8. Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša Hercegovačko – neretvanskog kantona	-	1	-	1	2
9. Ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša Hercegbosanske županije	-	1	-	1	2
10. Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša Županije posavske	-	1	-	1	2
11. Federalni hidrometeorološki zavod	1	1	-	-	2
12. Federalna uprava za inspekcijske poslove	-	1	-	-	1
13. Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ZDK	-	1	-	-	1
14. Kantonalna uprava za inspekcijske poslove TK	-	1	-	-	1
15. Kantonalna uprava za inspekcijske poslove KS	-	1	-	-	1

Izvještaj revizije učinka**Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka****„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ 7**

2.1. Aktivnosti subjekata revizije na realizaciji preporuka

U narednom dijelu Izvještaja prezentuju se aktivnosti koje su subjekti obuhvaćeni praćenjem preduzimali na realizaciji preporuka, te se daje procjena statusa realizacije preporuka za svakog od njih.

Praćenjem je konstatovano da su predmetni Izvještaj revizije učinka razmatrali FMOIT,⁴ FMPIK,⁵ FHMZ,⁶ FUIP⁷, kantonalna ministarstva nadležna za okoliš iz ŽP-a, TK, ZDK, HBŽ-a i KS-a⁸ i kantonalne uprave za inspekcijske poslove KS-a, ZDK i TK⁹, s ciljem postupanja po datim preporukama. Vlada Federacije BiH i kantonalno ministarstvo iz HNK nisu dostavili informaciju da su razmatrali predmetni Izvještaj revizije učinka.

• Preporuka data Parlamentu Federacije BiH

Preporuka 1. Okončati proceduru donošenja Zakona o zaštiti okoliša.
Status realizacije preporuke
Provedena

U cilju realizacije ove preporuke bilo je potrebno osigurati da se Zakonom o zaštiti okoliša jasno propišu obaveze i odgovornosti pojedinačnih institucija, odgovarajući inspekcijski nadzor i kaznene odredbe u cilju osiguranja njegove dosljedne primjene od strane nadležnih institucija i zagađivača zraka.

Praćenjem je procijenjeno da je preporuka realizovana, budući da je Parlament FBiH donio Zakon o zaštiti okoliša u Federaciji BiH. Prema dostupnim podacima, utvrđeno je da je Zakon o zaštiti okoliša¹⁰ Predstavnički dom Parlamenta FBiH¹¹ usvojio u septembru 2019. godine, dok je Dom naroda Zakon usvojio tek u januaru 2021. godine¹². Uvidom u Zakon konstatovano je da je unaprijeđen u odnos na raniji Zakon o zaštiti okoliša, s obzirom na to da su jasnije propisane obaveze i odgovornosti pojedinačnih institucija nadležnih za predmetnu oblast. Također, Zakonom je propisan inspekcijski i upravni nadzor nad njegovom primjenom, te su konkretnije definisane kaznene odredbe kako bi se osigurala njegova dosljedna primjena od strane nedležnih institucija kao i zagađivača zraka.¹³

• Preporuka data Parlamentu i Vladi Federacije BiH

⁴ Odgovori FMOIT-a na Upitnik revizije učinka i Zapisnik sa održanog sastanaka

⁵ Odgovori FMPIK-a na Upitnik revizije učinka

⁶ Odgovori FHMZ-a na Upitnik revizije učinka

⁷ Odgovori FUIP-a na Upitnik revizije učinka

⁸ Odgovori kantonalnih ministarstava ŽP-a, TK, ZDK i HBŽ-a na Upitnik revizije učinka

⁹ Odgovori kantonalnih uprava za inspekcijske poslove KS-a, ZDK i TK na Upitnik revizije učinka

¹⁰ Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine FBiH“, br. 15/2021)

¹¹ Zakon o zaštiti okoliša koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma od 24. 9. 2019. godine

¹² Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je na svojoj 8. sjednici, održanoj 28. 1. 2021. godine, usvojio novi Zakon o zaštiti okoliša.

¹³ Novim Zakonom o zaštiti okoliša (članovima 141,142,143 i 144) detaljnije su propisne prekršajne odredbe, te su značajnije povećane novčane kazne u odnosu na Zakon o zaštiti okoliša iz 2003. godine.

Preporuka 2. Izraditi i donijeti Zakon o zaštiti zraka.

Status realizacije preporuke

Pokrenute su početne aktivnosti

S ciljem realizacije ove preporuke bilo je potrebno da Vlada FBiH, putem FMOIT-a, okonča aktivnosti na izradi Prijedloga zakona o zaštiti zraka i uputi ga Parlamentu FBiH na razmatranje i donošenje. Trebalo je osigurati da se Zakon o zaštiti zraka usklađi sa relevantnim EU direktivama iz oblasti zaštite zraka. Zakonom treba jasno propisati nadležnosti odgovornih institucija, kao i inspekcijski nadzor nad svim izvorima zagađenja, te propisati odgovarajuće kaznene odredbe u slučaju nepoštovanja Zakona.

Praćenjem je konstatovano da su Parlament FBiH i Vlada FBiH preduzimali određene aktivnosti na izradi i donošenju Zakona o zaštiti zraka ali aktivnosti donošenja Zakona i dalje nisu okončane.

Prema ranije dostupnim informacijama, Vlada Federacije BiH je, putem FMOIT-a, 2019. godine utvrdila i uputila u parlamentarnu proceduru Nacrt zakona o zaštiti zraka. U odnosu na postojeći Zakon, u novom Nacrtu jasnije su definisane nadležnosti organa i sektora u zaštiti i kvalitetu zraka, te je detaljnije definisan monitoring kvaliteta zraka na nivou FBiH, kantona i jedinica lokalne samouprave putem mjernih stanica. Također, kako navode nadležni iz Vlade FBiH, pri izradi ovog zakona korištena je praksa zemalja Evropske unije. **Međutim, nisu dostupne informacije o tome u kojoj mjeri je zakon zaista usklađen sa relevantnim EU direktivama iz oblasti zaštite zraka.**¹⁴

Praćenjem je utvrđeno da je Predstavnički dom Parlamenta FBiH iste godine razmatrao i prihvatio Nacrt zakona¹⁵, dok ga je Dom naroda Parlamenta FBiH razmatrao tek u februaru 2021. godine¹⁶. Oba doma Parlamenta FBiH prihvatile su Nacrt, te su u svojim zaključcima navela da on može poslužiti kao osnova za izradu prijedloga zakona. Parlament FBiH je zadužio predlagača zakona da organizuje i provede javnu raspravu u trajanju od 60 dana, te da se Nacrt zakona dostavi kantonalnim skupštinama radi davanja mišljenja. Također, prilikom izrade prijedloga zakona trebaju se imati u vidu sve sugestije, primjedbe i prijedlozi izneseni u javnoj raspravi ili dostavljeni u pisanoj formi. Prema dostupnim podacima, tri skupštine kantona (ZDK¹⁷, SBK¹⁸ i TK¹⁹) dostavile su svoje zaključke, mišljenja i primjedbe o Nacrtu zakona o zaštiti zraka. Također, prema izjavi nadležnih iz FMOIT-a, trenutno je otvoren javni poziv svim zainteresiranim subjektima za dostavu eventualnih primjedbi, prijedloga i sugestija na sadržaj Prijedloga zakona o zaštiti zraka.²⁰

Uvidom u izrađeni Prijedlog zakona o zaštiti zraka utvrđeno je da su, u odnosu na važeći Zakon o zaštiti zraka, jasnije propisane nadležnosti odgovornih institucija, inspekcijski nadzor, kao i da su propisane odgovarajuće kaznene odredbe u slučaju nepoštivanja Zakona. Također, ostavljena je mogućnost kantonima da pojedina pitanja detaljnije urede svojim propisima.²¹

¹⁴ 184. Sjednica Vlade Federacije BiH od 27. 6. 2019. godine

¹⁵ Zaključak Predstavničkog doma Parlamenta FBiH broj: 01-02-1317/19 od 17. 9. 2019. godine

¹⁶ Zaključak Doma naroda Parlamenta FBiH broj: 02-02-1317/19 od 18. 2. 2021. godine

¹⁷ Zaključak broj: 01-02-9688-1/21 od 8. 7. 2021. godine; Zaključak broj: 01-02-9688/21 od 8. 7. 2021. godine; Mišljenje broj: 12-19-5665-3/21 od 27. 5. 2021. godine

¹⁸ Zaključak broj: 01-04-1-3540/2021-26 od 20. 5. 2021. godine i Zaključak broj: 01-02-478/21 od 1. 6. 2021. godine

¹⁹ Akt broj: 02-02-263-6/21 od 21. 7. 2021. godine; Zaključak broj: 01-02-263-5/21 od 15. 7. 2021. godine; Mišljenje sa primjedbama i prijedlozima Ministarstva prostornog uređenja i zaštite okolice na Nacrt zakona o zaštiti zraka broj: 12-1-19-11564/21 od 17. 6. 2021. godine

²⁰ <https://www.fmoit.gov.ba/bs/novosti/priopcenja/p-o-z-i-v-svim-zainteresiranim-subjektima-da-se-ukljuce-i-daju-doprinos-na-sadrzaj-prijedloga-zakona-o-zastiti-zraka>

²¹ To se, poređ ostalog, odnosi na inspekcijski nadzor nad zagađenjem iz kućanstva. U članu 39. stav 6. navedeno je da kontrolu kućnih ložišta definiraju kantoni svojim propisima.

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

2.1.1. Status realizacije preporuka datih Federalnom ministarstvu okoliša i turizma, Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija i kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš

- Preporuke date Federalnom ministarstvu okoliša i turizma

Preporuka 3. Izraditi prijedlog Federalne strategije zaštite okoliša, čiji je sastavni dio Federalna strategija zaštite zraka i uputiti je u proceduru donošenja.

Status realizacije preporuke
Djelimično provedena

Donošenjem Federalne strategije zaštite okoliša trebaju se osigurati adekvatne pretpostavke za sistemsko rješavanje dugogodišnjeg problema zagađenosti zraka u FBiH i dati smjernice za efikasnije planiranje mjera zaštite zraka i ispunjavanje međunarodnih obaveza u ovoj oblasti.

Praćenjem je utvrđeno da je predmetna preporuka djelimično realizovana. Naime, FMOIT je, uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Švedske i stručnu podršku Štokholmskog instituta za okoliš, pokrenuo aktivnosti na izradi Strategije zaštite okoliša FBiH za period 2020-2030, kroz projekat ESAP BiH 2030+. Jedna od komponenti Strategije zaštite okoliša uključuje problematiku zaštite zraka i klimatskih promjena na nivou FBiH. Predviđeno vrijeme za izradu Strategije je 32 mjeseca od potpisivanja bilateralnog sporazuma između Ambasade Kraljevine Švedske u BiH i Štokholmskog instituta za okoliš (septembar 2019. godine). U oktobru 2019. godine započeta je izrada Strategije²². Prema raspoloživim informacijama, izrada Strategije je u toku, te je zbog okolnosti izazvanih pandemijom COVID-19 prolongirana do jula 2022. godine, kada se očekuje da će biti završena.²³

Preporuka 4. Propisati pragove uzbune za lebdeće čestice PM 2.5 i PM 10.

Status realizacije preporuke
Provjeta

S ciljem realizacije preporuke bilo je potrebno propisane pragove uzbune revidirati svake godine i usklađivati s vrijednostima koje su na snazi u drugim državama i gradovima Evrope.

Na osnovu raspoloživih informacija **utvrđeno je da je FMOIT realizovao preporuku.** Naime, Ministarstvo je izvršilo izmjene i dopune Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definisanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka, te je propisalo pragove uzbune za lebdeće čestice PM 2.5 i PM 10.²⁴ Također, u Pravilniku je data mogućnost da, u zavisnosti od nivoa i prirode zagađivanja zraka, te mogućih raspoloživih mjera i finansijskih mogućnosti za njihovo poduzimanje u situacijama izuzetne zagađenosti, **Kanton može propisati i strožije vrijednosti pragova upozorenja i uzbune.**

S obzirom na to da su izmjene Pravilnika donesene tek u 2021. godini, nije vršeno redovno revidiranje i usklađivanje s pravovima koji su utvrđeni u drugim državama i gradovima Evrope.

²² Izvještaj o finansijskoj reviziji Federalnog ministarstva okoliša i turizma za 2020. godinu

²³ Odgovori FMOIT-a na Upitnik revizije učinka

²⁴ „Službene novine FBiH“, broj 3/2021 od 15. 1. 2021. godine

U tabeli su prikazani pragovi upozorenja i uzbune za suspendovane čestice PM 10 i PM 2.5²⁵

Suspendovane čestice	PM 10	PM 2.5	Vrijeme usrednjavanja
Upozorenje	150 µg/m ³	140 µg/m ³	24 h
Uzbuna	300 µg/m ³	280 µg/m ³	24 h

Izvor: Pravilnik o izmjeni i dopunama Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka

Preporuka 5. Uspostaviti registar emisija u zrak.

Status realizacije preporuke

Nije provedena

S ciljem realizacije preporuke bilo je potrebno uspostaviti Registar emisija u zrak, koji će sadržavati pouzdane podatke o izvorima emisija u zrak, zagađivačima i zagađujućim materijama koje se ispuštaju u zrak. Potrebno je da se, u saradnji sa FHMZ-om i kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš, osigura kontrola i provjera podataka zagađivača zraka o emisijama zagađujućih materija koje treba sadržavati Registar.

Praćenjem je konstatovano da preporuka nije realizovana. Naime, FMOIT još nije uspostavio Registar emisija u zrak koji sadržava pouzdane podatke o izvorima emisija u zrak, zagađivačima i zagađujućim materijama koje se ispuštaju u zrak, niti je osigurao redovnu kontrolu i provjeru podataka zagađivača zraka o emisijama zagađujućih materija.

Prema raspoloživim informacijama, FMOIT je u 2010. godini uspostavio Registar o postrojenjima i zagađivanjima, čija je osnovna svrha da omogući izveštavanje shodno zakonskim, ali i međunarodnim obavezama. Međutim, Registar ne sadrži podatke o emisijama svih zagađivača. Također, podaci pojedinačnih zagađivača, koji su evidentirani u sistemu, nisu pouzdani s obzirom na činjenicu da zagađivači samostalno unose podatke u Registar, a nijedna institucija ne vrši provjeru podataka kako bi se osiguralo da su potpuni i vjerodostojni.²⁶

Među uzrocima neuspostavljanja registra nadležni iz FMOIT-a navode potkapacitiranost institucija i nedostatak finansijskih sredstava.²⁷ Temeljem provedenog praćenja realizacije preporuka konstatovano je da navedene izjave nije moguće prihvati kao opravdanje s obzirom na činjenicu da je uspostava regista zakonska obaveza, a nadležne institucije nisu dostavile dokaze da su poduzimale konkretne aktivnosti na otklanjanju identifikovanih problema, iako su prisutni već godinama.

Preporuka 6. Izraditi prijedlog lokacija mjernih stanica federalne mreže i uputiti ga Vladi FBiH radi utvrđivanja.

Status realizacije preporuke

²⁵ Pravilnik o izmjeni i dopunama Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka, Prilog II odjeljak C (stabilna atmosferska situacija, odnosno prognozirana meteorološka slika koja neće značajno uticati na smanjenje koncentracija zagađujućih materija u narednih 48 sati).

²⁶ U odgovoru na Upitnik revizije učinka nadležni iz FMOIT-a navode da nije osigurana redovna kontrola i provjera podataka zagađivača zraka o emisijama zagađujućih materija koje Registar treba da sadrži.

²⁷ Odgovori FMOIT-a na Upitnik revizije učinka

Izveštaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izveštaja revizije učinka

Pokrenute početne aktivnosti

Za realizaciju ove preporuke trebalo je utvrditi lokacije mjernih stanica federalne mreže kako bi se omogućila uspostava odgovarajućeg monitoringa kvaliteta zraka za područje cijele FBiH.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma pokrenulo je početne aktivnosti na realizaciji ove preporuke budući da je nacrt prijedloga lokacija mjernih stanica federalne mreže trenutno u fazi izrade. Prema raspoloživim informacijama, u okviru projekta „Podrška Bosni i Hercegovini u poboljšanju kvaliteta zraka i upravljanju kvalitetom zraka“²⁸ FMOIT je, u saradnji sa FHMZ-om, pokrenuo aktivnosti na izradi nacrta prijedloga federalne mreže stanica za procjenu stanja kvaliteta zraka u skladu sa evropskim standardima.²⁹

Nadležni iz FMOIT-a navode da je ovaj dokument u decembru 2021. godine urađen u formi Nacrta, te ga je neophodno doraditi.³⁰ Nisu dostavljene konkretne informacije kada se očekuje da će prijedlog lokacija mjernih stanica federalne mreže biti okončan i upućen Vladi FBiH.

Kantoni i općine na svojoj teritoriji trebaju uspostaviti kantonalnu, odnosno općinsku mrežu mjernih stanica i/ili mjernih mjesta za praćenje kvaliteta zraka, koje mogu biti i dijelom federalne mreže i stanice.

Preporuka 7. Osigurati redovno informisanje Vlade FBiH o kvalitetu zraka.

Status realizacije preporuke

Nije provedena

Za realizaciju preporuke FMOIT treba redovno informisati Vladu FBiH o kvalitetu zraka u FBiH, kako bi Vlada FBiH imala na raspolaganju kvalitetne i sveobuhvatne podatke o zagađenosti zraka i efikasnije koordinirala nadležne institucije na rješavanju ovog problema.

Procijenjeno je da predmetna preporuka nije provedena jer FMOIT nije osigurao redovno informisanje Vlade FBiH o stanju kvaliteta zraka. Nadležni iz Ministarstva navode³¹ da se informisanje Vlade FBiH o kvalitetu zraka nije vršilo jer još nije uspostavljen sistem osiguranja i kontrole kvaliteta zraka (QA/QC) koji bi trebao obezbijediti validnost i uporedivost podataka o kvalitetu zraka³². Istoču da će se uspostavom tog sistema osigurati redovno informisanje Vlade FBiH, koje će sadržavati cjelovitu informaciju, sa prijedlogom zaključaka s ciljem daljnog postupanja nadležnih institucija u sistemu monitoringa i ocjene stanja kvaliteta zraka.

- Preporuka data Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija**

Preporuka 8. Utvrditi adekvatne mjere, čijom realizacijom će se osigurati smanjenje zagađenosti zraka iz saobraćaja.

²⁸ Projekat Kraljevine Švedske IMPAQ „Podrška Bosni i Hercegovini u poboljšanju kvaliteta zraka i upravljanju kvalitetom zraka“, koji realizira SEPA (Švedska agencija za zaštitu okoliša)

²⁹ Odgovor FMOIT-a na Upitnik revizije učinka

³⁰ Odgovor FHMZ-a na Upitnik revizije učinka

³¹ Odgovori FMOIT-a na Upitnik revizije učinka

³² U projektu IMPAQ „Podrška Bosni i Hercegovini u poboljšanju kvaliteta zraka i upravljanju kvalitetom zraka“ QA/QC–Sistem osiguranja i kontrola kvalitete zraka izrađen je nacrt procedura, a prva bh. verzija je prevedena na engleski jezik u septembru 2021. godine, te je finalna verzija na lokalnom jeziku urađena u novembru 2021. godine, ali mora biti usaglašena sa nižim nivoima vlasti u FBiH.

Izvještaj revizije učinka**Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka**

Status realizacije preporuke	
Pokrenute su početne aktivnosti	Nije provedena
Federalno ministarstvo okoliša i turizma	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija

Za realizaciju preporuke bilo je potrebno da nadležna ministarstva u zajedničkoj saradnji preduzmu konkretnije aktivnosti i utvrde adekvatne mjere, čija primjena će rezultirati smanjenjem zagađenosti zraka koju uzrokuje saobraćaj.

Praćenjem je utvrđeno da je FMOIT pokrenuo početne aktivnosti na realizaciji, dok FMPIK nije poduzimao aktivnosti na njenoj realizaciji.

Naime, FMOIT je u 2020. godini inicirao sastanak sa predstavnicima FMPIK-a, te je donesen Zaključak³³ da se osigura provedba Pravilnika o ispitivanju ispušnih plinova motornih vozila (eko test) u stanicama za tehnički pregled vozila³⁴. Također, nadležni iz FMOIT-a su uputili akt³⁵ FMPIK-u i FUIP-u po pitanju upravnog nadzora nad implementacijom Pravilnika. Informaciju o provedbi Pravilnika dostavio je samo FUIP³⁶. U informaciji je navedeno da će intenzivirati inspekcijski nadzor nad radom stanica za tehničke preglede motornih vozila, s akcentom na kontrolu emisije ispušnih plinova. Međutim, nisu dostavljene informacije da su ove aktivnosti zaista realizovane.

Kako navode nadležni iz FMOIT-a, u važećem Zakonu o zaštiti zraka u FBiH utvrđena su ograničenja u pogledu sadržaja sumpora u gorivima za vozila i ograničenja njihovog stavljanja na tržiste. Međutim, detaljnije regulisanje parametra kvaliteta goriva u nadležnosti je Vijeća ministara BiH putem Odluke o kvalitetu tečnih naftnih goriva.

Nisu dostavljene informacije da je FMPIK, u okviru svojih nadležnosti, poduzimao konkretnе aktivnosti na realizaciji predmetne preporuke kako bi se utvrdile mjere za smanjenje zagađenosti zraka iz saobraćaja.³⁷

- Preporuka data Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš

Preporuka 9. U okolinskim dozvolama detaljno propisati mјere za zaštitu zraka.	
Status realizacije preporuke	
Provđena	Djelimično provđena
FMOIT, ministarstva nadležna za okoliš iz KS-a, ZDK i TK	Ministarstva nadležna za okoliš iz HNK, ŽP-a i HBŽ-a

Za realizaciju preporuke bilo je potrebno propisivanje sveobuhvatnih i konkretnih mјera zaštite zraka u okolinskim dozvolama, kao i drugih uslova za zagađivače zraka, koji trebaju doprinijeti boljoj zaštiti zraka i stvaranju kvalitetne osnove za provođenje učinkovitog inspekcijskog nadzora nad zagađivačima zraka.

Procijenjeno je da su predmetnu preporuku realizovali FMOIT i kantonalna ministarstva nadležna za okoliš iz KS-a, ZDK i TK, dok su kantonalna ministarstva nadležna za okoliš iz HNK, ŽP-a i HBŽ-a djelimično realizovali potrebne aktivnosti.

³³ Zapisnik sa sastanaka održanog 22. 1. 2020. godine

³⁴ „Službene novine FBiH”, broj: 102/16

³⁵ Broj: 04-23-192-2/19 od 17. 12. 2020. godine

³⁶ Broj: 11-23-10-05889/2020-1108-2

³⁷ Odgovori FMPIK-a na Upitnik revizije učinka

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

Praćenjem je utvrđeno da je FMOIT osigurao da se u okolinskim dozvolama detaljno propisuju mjere za zaštitu zraka³⁸, te su u njima navedene emisije u zrak, dinamika mjerena emisija, rokovi za izvještavanja i institucija kojoj se dostavlja izvještaj.³⁹ Također, uvidom u dostavljenu dokumentaciju⁴⁰ utvrđeno je da su u okolinskim dozvolama opisani uticaji koje pogoni i postrojenja imaju na okoliš, navedene su granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije, te su utvrđene mjere za smanjenje emisija u zrak.

Analizom dostavljenih podataka konstatovano je da su i kantonalna ministarstva nadležna za okoliš iz KS-a, ZDK i TK provela preporuku. Nadležni iz Ministarstva KS-a navode da se na osnovu opisa tehnološkog procesa i utvrđivanja osnovnih i pomoćnih sirovina identifikuju izvori emisija u zrak, te sagledavaju uticaji na osnovu kojih se propisuje mjere za sprečavanje emisija, granične vrijednosti, monitoring i izvještavanje Ministarstva⁴¹. Uvidom u dostavljene okolinske dozvole⁴² utvrđeno je da su u njima propisane sveobuhvatne i konkretne mjere za zaštitu zraka, kao i granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije.

Također, analizom dostavljenih okolinskih dozvola⁴³ koje je izdalo Ministarstvo ZDK utvrđeno je da su jasno propisane mjere koje moraju ispunjavati svi operateri pogona i postrojenja i zahvata u prirodi, u zavisnosti od vrste djelatnosti za koje se izdaje okolinska dozvola. Na taj način može se izvršiti mjerjenje štetnih emisija u plinovitom i čvrstom stanju, ispitivanje kvaliteta zraka i dostavljanje redovnih izvještaja i monitoring.⁴⁴ Također, osim mjera, jasno su propisane i granične vrijednosti zagađujućih materija, u skladu s važećim zakonskim propisima.⁴⁵ Nadležni iz Ministarstva TK navode da se u okolinskim dozvolama nalažu odgovarajuće preventivne mjere za sprečavanje zagađenja iznad graničnih emisija, te da je nosilac zahvata dužan osigurati adekvatno održavanje pogona i redovnu kontrolu rada tehničkih uređaja, te u slučaju nesreća koje vode prekoračenju graničnih vrijednosti emisija u zrak treba preduzeti odmah sanacione mjere s ciljem ponovnog uspostavljanja usklađenosti sa propisima. Također, nosilac zahvata je u obavezi o prikupljenim podacima i o svemu ostalom izvještavati Ministarstvo. Uvidom u dostavljene okolinske dozvole⁴⁶ utvrđeno je da sadrže konkretne mjere za smanjenje emisija u zrak, mjere za zaštitu zraka, kao i granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije⁴⁷.

Procijenjeno je da su preporuku djelimično realizovala kantonalna ministarstva nadležna za okoliš iz HNK, ŽP-a i HBŽ-a. Naime, uvidom u dostavljene okolinske dozvole⁴⁸ navedenih ministarstava utvrđeno

³⁸ Primjera radi, u okolinskoj dozvoli broj: UP-I-05/2-02-19-5-144/21 MK, u dijelu „Monitoring emisija“ utvrđena je vrsta emisija u zrak, parametri, granična vrijednost propisana pravilnikom, učestalost vršenja monitoringa, kao i izvršilac aktivnosti.

³⁹ Odgovor Federalnog ministarstva okoliša i turizma na Upitnik revizije učinka

⁴⁰ Rješenje o izdavanju okolinske dozvole broj: UP-I-05/2-02-19-5-144/21 MK od 22. 11. 2021. godine; Rješenje o izdavanju okolinske dozvole broj: UPI 05/2-02-19-5-58/20 od 8. 7. 2020. godine

⁴¹ Odgovor Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS na Upitnik revizije učinka

⁴² Rješenje broj: 05-19-7109/20 VI od 29. 9. 2020. godine; Rješenje broj: 05-23-17135/19 VI od 31. 8. 2020. godine; Rješenje broj: 05-19-12085/20 VI od 13. 4. 2021. godine;

⁴³ Dostavljeni prilozi uz Upitnik: okolinske dozvole za pogone: „Dim Kamenolom“ d.o.o. Žepče, „Madi“ Tešanj d.o.o. i „Mann + Hummel Ba“ d.d. Tešanj;

⁴⁴ Odgovor Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK na Upitnik revizije učinka

⁴⁵ Investitoru su dužni za sve pogone i postrojenja vršiti monitoring, u skladu sa Pravilnikom o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Službene novine FBiH“, broj: 09/14), Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta i definiranju vrste zagađujućih tvari, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteti zraka („Službene novine FBiH“, broj: 1/12)

⁴⁶ Rješenje o okolinskoj dozvoli broj: 12/01-1-19-27454/21 od 15. 12. 2021. godine; Rješenje o okolinskoj dozvoli broj: 12/01-1-19-009986/21 od 25. 5. 2021. godine; Rješenje o okolinskoj dozvoli broj: 12/1-19-010901/21 od 31. 5. 2021. godine

⁴⁷ Zakonom o zaštiti okoliša, član 89. stav 2. propisano je da okolinska dozvola treba da sadrži: granične vrijednosti emisija za zagađujuće supstance zasnovane na važećim propisima; mjere za zaštitu zraka, tla, voda, biljnog i životinjskog svijeta; mjere za upravljanje otpadom; mjere zaštite od buke i vibracija; mjere za sprečavanje prekograničnog zagađenja; sistem praćenja emisija uz određene metodologije i učestalost mjerjenja; uslovi i mjere za sprečavanje nesreća većih razmjera; mjere sanacije nakon prestanka rada postrojenja i mjere vezane za uslove rada u vanrednim situacijama.

⁴⁸ Nadležno ministarstvo iz HBŽ-a (Rješenje broj: 07-01-23-6-3/17 od 31. 3. 2020. godine; Rješenje broj: 07-01-19-6-3/21 od 12. 10. 2021. godine; Rješenje broj: 07-01-19-6-2/21 od 14. 6. 2021. godine) Ministarstvo HNK (Rješenje broj: UP/I-10-5-19-138/20 od 8. 7. 2020. godine; Rješenje broj: UP-I-10-05-19-322/20 od 30. 7. 2020. godine; Rješenje broj: UP/I-10-5-19-454/21 od 14. 10. 2021. godine) Ministarstvo ŽP-a (Rješenje broj: UP-I-05-19-180/21 od 12. 5. 2019. godine; Rješenje broj: UP/I-05-23-40/19 od 27. 12. 2019. godine; Rješenje broj: UP/I-05-23-20/19 od 20. 5. 2019. godine)

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

je da mjere zaštite zraka koje se propisuju u okolinskim dozvolama ovise o vrsti pogona. Konstatovano je da su propisivane mjere zaštite zraka, poput obaveze ugradnje odgovarajućih filtera za skupljanje sitnih čestica, obaveze posjedovanje atesta o ispravnosti, održavanje čistoće prometnica, obaveze mjerena štetnih emisija u plinovitom i čvrstom stanju, itd.⁴⁹ **Međutim, konstatovano je da u okolinskim dozvolama koje izdaju ova ministarstva nisu konkretno utvrđene granične vrijednosti emisija zagađujućih materija.** U većini slučajeva generalno se navode obaveze poštivanja Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda zraka.⁵⁰

- **Preporuka data kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš**

Preporuka 10. Izraditi kantonalni plan zaštite okoliša, čiji je sastavni dio kantonalni plan zaštite zraka i osigurati efikasnu realizaciju mjera iz plana.			
Status realizacije preporuke			
Provedena	Djelomično provedena	Pokrenute su početne aktivnosti	Nije provedena
Ministarstvo nadležno za okoliš iz KS-a	Ministarstvo nadležno za okoliš iz ZDK	Ministarstvo nadležno za okoliš iz TK	Ministarstva nadležna za okoliš iz HBŽ-a, ŽP-a i HNK

Potrebno je da nadležna ministarstva izrade prijedlog kantonalnih planova zaštite okoliša i upute ih u proceduru donošenja. Planovi trebaju sadržavati realne i provodive mjere za smanjenje zagađenosti zraka, usmjerene na sve izvore zagađenja, jasno utvrđene nosioce aktivnosti, rokove, izvore finansiranja i indikatore učinka mjera. Potrebno je propisati i obavezu praćenja realizacije mjera iz kantonalnih planova i dinamiku izvještavanja. U kantonima u kojima su kantonalni planovi zaštite zraka doneseni, preduzeti sve potrebne aktivnosti za njihovu efikasnu realizaciju.

Praćenjem je konstatovano da su najznačajnije aktivnosti na realizaciji predmetne preporuke poduzete u KS-u i ZDK-u. Prema Zakonu o zaštiti zraka iz 2003. godine, kantoni su bili dužni donijeti kantonalne planove zaštite kvaliteta zraka kao sastavni dio kantonalnih planova zaštite okoliša na period od najmanje pet godina. U matičnom izvještaju iz 2019. godine konstatovano je da su u sedam kantona (KS, ZDK, TK, BPK, ŽZH, SBK i USK) doneseni ti planovi, dok u tri kantona (HBŽ, ŽP i HNK) nisu.

Praćenjem je utvrđeno da se podaci o donesenim kantonalnim planovima nisu značajnije promijenili u odnosu na one iz matičnog izvještaja. Naime, u dva kantona, KS i ZDK, i dalje su važeći kantonalni planovi zaštite okoliša (zraka), dok u tri kantona (HBŽ, ŽP i HNK) još uvijek nisu doneseni planovi. Promijenjeno je stanje samo u TK jer je istekao period važenja ranije donesenog Kantonalnog plana zaštite okoliša Tuzlanskog kantona, a još uvijek nije donesen novi.

U KS-u je 2017. godine donesen Kantonalni plan zaštite okoliša, kojem je period važenja istekao 2021. godine. Stoga su kreirane izmjene i dopune Kantonalnog plana zaštite okoliša KS-a i donesen je Akcioni plan za period 2021-2025, koji je usvojila Skupština KS-a⁵¹. Uvidom u Akcioni plan utvrđeno je da sadrži mjere za smanjenje zagađenosti zraka i da su one usmjerene na izvore zagađenja, te su utvrđeni nosioci aktivnosti i rokovi, izvori finansiranja i indikatori učinka. U KS-u je izrađen i Izvještaj o Zelenom akcionom planu KS-a i implementaciji Kantonalnog plana zaštite okoliša za period januar 2019. - novembar 2020. godine. Uvidom u ovaj Izvještaj konstatovano je da su u proteklom periodu poduzimane aktivnosti na smanjenju zagađenosti zraka. S obzirom da je period važenja Akcionog plana do 2025. godine, za određene mjere je predviđeno da će se intenzivirati ili poduzeti u narednom periodu.

⁴⁹ Odgovori nadležnih kantonalnih ministarstava HNK i ŽP-a na Upitnik revizije učinka

⁵⁰ („Službene novine FBiH“, broj 1/12, 50/19, i 3/21)

⁵¹ Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o donošenju kantonalnog plana zaštite okoliša Kantona Sarajevo Skupština KS-a donijela je 11. 5. 2021. godine i objavljena je u „Službenim novinama Kantona Sarajevo“, br. 20/21 i 21/21.

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

U ZDK-u je usvojen Kantonalni ekološki akcioni plan zaštite okoliša za period 2017-2025. godine. Također, u 2020. godini je donesen Akcioni plan zaštite kvaliteta zraka za područje ZDK,⁵² koji detaljno analizira stanje kvaliteta zraka na području ZDK⁵³. Uvidom u Akcioni plan utvrđeno je da sadrži mјere za smanjenje zagađenosti zraka, te da se one odnose na sve izvore zagađivanja. Također, u Planu su utvrđeni nosioci aktivnosti i rokovi, izvori finansiranja i indikatori učinka mјera. **Međutim, još uvijek nije izrađen izvještaj o realizaciji mјera iz Akcionog plana, a odgovorni iz ministarstva nadležnog za okoliš ZDK-a**, kao uzrok navode okolnosti izazvane pandemijom. Prema informacijama dostupnim u trenutku sačinjanja Izvještaja o praćenju, formirana je komisija za praćenje realizacije Plana zaštite kvaliteta zraka za područje ZDK-a.

Praćenjem je konstatovano da je kantonalno ministarstvo nadležno za okoliš iz TK pokrenulo početne aktivnosti na realizaciji preporuke. Naime, u 2015. godini usvojen je Kantonalni plan zaštite okoliša Tuzlanskog kantona za period 2015-2020, kojem je istekao period važenja. Nadležni iz ovog Ministarstva navode da zbog preuzetih finansijskih obaveza u 2020. godini⁵⁴ nisu mogli realizovati nabavku izrade novog kantonalnog plana zaštite okoliša⁵⁵. **Međutim, preduzete su aktivnosti na donošenju Plana interventnih mјera u slučajevima izuzetne zagađenosti zraka TK, koji je usvojen u 2021. godini.**

Rezultati praćenja pokazali su da datu preporuku nisu realizovala ministarstva nadležna za okoliš iz HBŽ-a, ŽP-a i HNK. Ministarstvo HBŽ-a još uvijek nije preduzelo aktivnosti na donošenju kantonalnog plana zaštite okoliša jer nadležni iz Ministarstva smatraju da donošenje tog plana nije prioritetno budući da u HBŽ nema velikih industrijskih zagađivača.⁵⁶ Također, nadležni **Ministarstva ŽP-a** navode da nije izrađen kantonalni plan zaštite okoliša, a kao razlog navode finansijske i kadrovske mogućnosti, dok je **Ministarstvo HNK** provelo proceduru javnih nabavki usluga izrade plana zaštite okoliša HNK za razdoblje 2018-2023. godine, ali je 2018. godine poništena zbog žalbe i u toku je postupak sudskog odlučivanja.⁵⁷

Također, pored obaveze donošenja kantonalnih planova zaštite zraka, kantoni su bili dužni donijeti kantonalne akcione planove zaštite kvaliteta zraka u oblastima u kojima se prekoračene granične vrijednosti kvaliteta zraka jedne ili više zagađujućih materija.⁵⁸ Analizom dostavljenih podataka utvrđeno je da su *interventni planovi* doneseni u ZDK,⁵⁹ TK⁶⁰ i KS-u⁶¹, dok u ostalim kantonima (HBŽ, ŽP i HNK) interventni planovi nisu doneseni, što se prezentuju u tabeli:

Tabela 3. Doneseni planovi po kantonima iz uzorka

KANTON	KANTONALNI PLAN ZAŠTITE OKOLIŠA	PLAN INTERVENTNIH MJERA
ZDK	Kantonalni ekološki akcioni plan zaštite okoliša ZDK 2017-2025. godine	Plan interventnih mјera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka na području ZDK
KS	Kantonalni plan zaštite okoliša KS 2017-2021 Akcioni plan za period 2021-2025. godine	Plan interventnih mјera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka KS

⁵² Vlada Kantona je na 53. sjednici, održanoj 30. 4. 2020. godine, donijela Odluku o donošenju Akcionog plana zaštite kvaliteta zraka za područje ZDK.

⁵³ Analiza je izvršena na bazi dosadašnjih mјerenja i Registra o postrojenjima i zagađivanjima Zeničko-dobojskog kantona.

⁵⁴ Ministarstvo je potpisalo sporazum u 2020. godini u vezi s realizacijom sufinsaniranja projekata koji se odnose na povećanje energijske efikasnosti u stambenom, javnom i privatnom sektoru koji direktno utiču na smanjenje zagađenja zraka na području Tuzlanskog kantona.

⁵⁵ Odgovor Ministarstva TK na Upitnik revizije učinka

⁵⁶ Odgovor Ministarstva HBŽ-a na Upitnik revizije učinka

⁵⁷ Odgovor Ministarstva HNK na Upitnik revizije učinka

⁵⁸ Član 29. Zakona o zaštiti zraka

⁵⁹ „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 1/13)

⁶⁰ „Službene novine Tuzlanskog kantona”, broj 7/21

⁶¹ „Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 52/21

TK	Kantonalni plan zaštite okoliša TK 2015-2020 – novi nije donesen	Plan interventnih mjera u slučajevima izuzetne zagađenosti zraka TK
HBŽ	Nije donesen	Nije donesen
HNK	Nije donesen	Nije donesen
ŽP	Nije donesen	Nije donesen

2.1.2. Status realizacije preporuka datih Federalnom hidrometeorološkom zavodu

Preporuka 11. Osigurati sveobuhvatan monitoring kvaliteta zraka.
Status realizacije preporuke
Djelimično provedena

Za realizaciju preporuke *Federalni hidrometeorološki zavod trebao je uspostaviti praćenje svih propisanih parametara kvalitete zraka, primjenjujući standardizirane i usvojene međunarodne metodologije o osiguranju kvaliteta mjerena, u svrhu odgovarajuće ocjene stanja kvaliteta zraka i uporedivosti rezultata mjerena.*

Praćenjem je utvrđeno da je Federalni hidrometeorološki zavod djelimično realizovao preporuku budući da nije uspostavio praćenje svih propisanih parametara kvaliteta zraka.

Analizom podataka⁶² konstatovano je da se monitoring kvaliteta zraka u Federaciji BiH djelimično provodi, a kako ističu nadležni FHMZ-a, postojeći uslovi ne omogućavaju redovan monitoring svih propisanih parametara, pa se pojedini parametri nikako i ne mjeru. Razlog za to su u većini slučajeva kadrovska i finansijska ograničenja, kao i problemi sa postupcima javnih nabavki. U posmatranom periodu FHMZ je vršio redovan monitoring samo određenih materija (sumpordioksid, ozon, azotni oksidi, ugljenmonoksid, sumporvodik) i lebdećih čestica PM 10, odnosno PM 2.5. **Nadležni iz FHMZ-a navode da se monitoring ovih materija obavlja na stanicama kojima upravlja FHMZ, ali da broj mjereneh materija i obuhvat validnih mjerena na pojedinim stanicama varira jer ovisi o raspoloživim finansijskim mogućnostima potrebnim za redovno održavanje, kalibraciju i zamjenu dotrajalih analizatora⁶³.**

Prema Pravilniku o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka,⁶⁴ propisano je da se u cilju ocjene kvalitete zraka vrši mjerenje 13 parametara kvalitete zraka. Uvidom u godišnji izvještaj o kvalitetu zraka za 2020. godinu konstatovano je da je vršeno **mjerenje sedam parametara kvaliteta zraka**, što se prezentuje u tabeli:

Red. br.	Parametri kvaliteta zraka koji se trebaju pratiti mjeranjem prema važećoj regulativi ⁶⁵	Parametri koji se prate mjeranjem u periodu 2019-2021. godine
1.	Sumpordioksid	✓
2.	Ozon	✓
3.	Azotni oksidi	✓
4.	Ugljenmonoksid	✓

⁶² Odgovori FHMZ-a na Upitnik revizije učinka; Godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2019. godinu; Godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2020. godinu

⁶³ Odgovor Federalnog hidrometeorološkog zavoda na Upitnik revizije učinka

⁶⁴ Službene novine Federacije BiH”, br. 1/12, 50/19 i 3/21

⁶⁵ Prema Pravilniku o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka, kvalitet zraka se prati mjeranjem koncentracija navedenih parametara instrumentima za automatsko mjerjenje ili uzimanjem uzorka i njihovom analizom. Također, za potrebe monitoringa kvaliteta zraka i prikupljanja podataka FHMZ i nadležni organi trebaju osigurati mjerne stанице за fiksna mjerena kao i kontinuirano i/ili povremeno mjerjenje/ uzimanje uzorka zagađujućih materija.

5.	PM 10	✓
6.	PM 2.5	✓
7.	Sumporvodik	(samo na mjestima gdje su povišene koncentracije tog spoja)
8.	Benzen	-
9.	Arsen	-
10.	Kadmij	-
11.	Nikal	-
12.	Živa	-
13.	Benzo(a)piren	-

Izvor: Godišnji izvještaj o stanju kvaliteta zraka u FBiH za 2020. godinu

Prema navodima nadležnih iz FHMZ-a, **sumporvodik** se ne treba mjeriti na svim mjernim mjestima, već na mjestima gdje su opravdano očekivane povišene koncentracije tog spoja (Visoko, Ilijadža, Maglaj). Na tim mjernim mjestima drugi operateri vrše mjerjenja, pa ih Zavod nema potrebu mjeriti, već rezultate mjerjenja preuzima od njih. Također, **nadležni iz FHMZ-a ističu da ne raspolažu opremom za mjerjenje benzena**, te da je mjerjenje ove materije izuzetno složeno i da se dosadašnja mjerjenja drugih operatera u Zenici i Sarajevu nisu pokazala uspješnim.

Ostale materije, poput arsena, kadmija, nikla, benzo(a)pirena i žive analiziraju se iz uzorka lebdećih čestica PM 10 i PM 2.5 laboratorijskom analizom. Analizom odgovora na Upitnik utvrđeno je da FHMZ trenutno posjeduje dva uređaja za uzorkovanje, te je obnovljen laboratorijski prostor i nabavljen analitička oprema za laboratorij, pa se početkom 2022. godine planira početak rada laboratorija i ispitivanje ovih čestica⁶⁶.

Kada je u pitanju osiguranje kvaliteta mjerjenja propisanih parametara, utvrđeno je da je tokom 2019. godine sačinjen Priručnik za kontrolu i osiguranje kvaliteta pri vršenju mjerjenja kvaliteta zraka („QA/QC“), koji predstavlja smjernice i procedure za rad operatera koji se bave monitoringom kvaliteta zraka⁶⁷. Priručnik sadrži upute za cijelokupni proces mjerjenja, od izbora mjernog mesta i mjerne opreme, rukovanja opremom, vršenja kalibracija i proračuna mjerne nesigurnosti, do načina kontrole i validacije dobijenih podataka. Utvrđeno je da su se u 2021. godini operateri trebali upoznati sa uputama i smjernicama iz priručnika, te postepeno uvoditi praksu vođenja dokumentacije i evidencije postupaka u skladu s Priručnikom. Predviđeno je da se tek od 2022. godine u potpunosti primjenjuje donesen Priručnik.⁶⁸

Preporuka 12. Aktivno informisati nadležne institucije i javnost o kvalitetu zraka i štetnom uticaju zagađenog zraka na zdravlje.
Status realizacije preporuke
Provedena

Praćenjem je utvrđeno da je Federalni hidrometeorološki zavod realizovao preporuku.

⁶⁶ Nadležni iz FHMZ-a u svojim komentarima na Nacrt izvještaja su naveli da su u prethodnom periodu započete projektne aktivnosti („IMPAQ“ projekat) koje se odnose na jačanje kapaciteta laboratorija FHMZ-a, ali su zbog pandemijskih uslova one dodatno usporene. Kroz ovaj projekat urađena je analiza sadržaja lebdećih čestica u Zenici, Sarajevu i Tuzli tokom koje je izvršeno mjerjenje prisustva arsena, mangana, kadmija, olova, cinka, kalija, sulfata, nitrita, organskog i elementarnog karbona i levoglukozona s ciljem utvrđivanja njihove koncentracije i utvrđivanja pojedinih izvora zagađenja u navedenim gradovima.

⁶⁷ Priručnik je uskladen sa domaćim propisima i direktivama važećim u Evropskoj uniji.

⁶⁸ Godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2020. godinu

Prema dostupnim podacima,⁶⁹ FHMZ prikupljene podatke o kvalitetu zraka analizira na dnevnoj bazi i u skladu s tim objavljuje dnevne izvještaje o stanju kvaliteta zraka na svojoj internetskoj stranici. Po potrebi se izrađuju i izvještaji u specifičnim periodima, a osim izrade godišnjeg izvještaja za Federaciju BiH, FHMZ učestvuje i u pripremi godišnjeg izvještaja prema Evropskoj okolišnoj agenciji (EEA).

Prema odgovoru na Upitnik, **FHMZ redovno informiše nadležne institucije i javnost o kvalitetu zraka i štetnom uticaju zagađenog zraka na zdravlje.** Informisanje nadležnih institucija vrši se tako što FHMZ izrađuje Godišnji izvještaj o stanju kvaliteta zraka u Federaciji BiH, koji zatim šalje FMOIT-u i Federalnom ministarstvu zdravstva, te se potom objavljuje na internet-stranici FHMZ-a. Osim toga, nadležnim institucijama su dostupni i drugi podaci i informacije koje se nalaze na internet-stranici Zavoda⁷⁰.

Kada je u pitanju informisanje javnosti o kvalitetu zraka i uticaju zagađenog zraka na zdravlje ljudi, nadležni iz FHMZ-a ističu da se svakodnevno preduzimaju aktivnosti na tome, te izrađuje saopćenje za javnost „Dnevni izvještaj o stanju kvaliteta zraka u Federaciji BiH“, sa ocjenom kvaliteta zraka za prethodni dan, procjenom kvaliteta zraka za naredni ili naredne dane i općim mogućim efektima na zdravlje ljudi⁷¹. Također, na internet-stranici su dostupne prosječne vrijednosti polutanata za prethodni dan, kao i satne vrijednosti polutanata i indeks kvaliteta zraka, odnosno ocjene kvaliteta zraka gdje su prikazani mogući uticaji na zdravlje i opće preporuke⁷². Svi navedeni podaci objavljaju se i na društvenim mrežama⁷³.

2.1.3. Status realizacije preporuke date upravama za inspekcijske poslove

Preporuka 13. Prilikom provođenja inspekcijskog nadzora vršiti sveobuhvatnu provjeru poštovanja odredbi zakona i podzakonskih akata i uslova iz okolinske dozvole.
Status realizacije preporuke
Djelomično provedena
FUIP, uprave za inspekcijske poslove KS-a, TK i ZDK

S ciljem realizacije preporuke bilo je potrebno osigurati da se prilikom provođenja inspekcijskog nadzora vrši sveobuhvatna provjera postupanja zagađivača zraka, u skladu sa zahtjevima važeće regulative i okolinskih dozvola. Kada postoji osnovana sumnja da je kod zagađivača zraka došlo do prekomernog ispuštanja zagađujućih materija u zrak, odnosno sumnja u ispravnost mjernih uređaja, uslova pod kojima su mjerena izvršena i u tačnost dobijenih rezultata, treba koristiti mogućnost nalaganja posebnih mjerena emisija, koja uključuju i kontrolu mjernih uređaja i provjeru tačnosti dobijenih podataka.

Na osnovu provedenog praćenja konstatovano je da je predmetna preporuka djelomično realizovana.

Federalna uprava za inspekcijske poslove nije osigurala provođenje kontinuiranog nadzora kod svih zagađivača zraka koji imaju okolinsku dozvolu. Prema dostupnim informacijama, utvrđeno je da je vršena kontrola ograničenog broja zagađivača⁷⁴, dok se intenzivniji inspekcijski nadzor velikih zagađivača zraka vrši u KS-u, ZDK i TK. Uvidom u dostavljenu dokumentaciju o izvršenom inspekcijskom nadzoru kod određenih zagađivača, utvrđeno je da se prilikom nadzora **vršila provjera poštovanja**

⁶⁹ Godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2020. godinu

⁷⁰ <http://www.fhmzbih.gov.ba/latinica/ZRAK/izvjestaji.php>

⁷¹ <http://www.fhmzbih.gov.ba/latinica/ZRAK/saopcenje.php>

⁷² <http://www.fhmzbih.gov.ba/latinica/ZRAK/AQI-efekti.php>

⁷³ Odgovor Federalnog hidrometeorološkog zavoda na Upitnik revizije učinka

⁷⁴ Iako kao razlog navode kadrovska potkapacitiranost, nisu poduzimane konkretne aktivnosti kako bi se ovi problemi otklonili.

važeće regulative i uslova iz okolinskih dozvola, kao i da je FUIP nalagao upravne mjere zagađivačima koji nisu ispunjavali sve uslove iz okolinske dozvole⁷⁵. Međutim, utvrđeno je i da se provjera poštovanja propisanih graničnih vrijednosti emisija uglavnom vršila na osnovu uvida u izvještaje o mjerenu emisija zagađivača zraka. Nije se nalagala provjera tačnosti dobijenih rezultata, niti uslova pod kojima su mjerena izvršena.

Nadležni iz FUIP-a navode da prilikom inspekcijskog nadzora kod subjekata nadzora nije postajala sumnja u prekomjerno ispuštanje zagađujućih materija u zrak, **te nisu nalagana posebna mjerena emisija**. Analizom dostavljene dokumentacije utvrđeno je da je FUIP kod većine zagađivača zraka vršio kontrolu mjernih mjesta, te nalagao da se mjerna mjesta usklade sa propisanim standardima⁷⁶. Također, za svako prekomjerno ispuštanje zagađujućih materija u zrak zagađivači zraka su, u slučaju prekomjernih emisija, bili dužni dostaviti obavijest o prekoračenju inspekciji i medijima na tom području. Analizom dostavljenih podataka konstatovano je da je FUIP u periodu 2019-2021. godine upućivao nadležnom ministarstvu za okoliš zahtjeve za preispitivanja okolinskih dozvola pojedinih zagađivača zraka zbog usklađivanja mera iz okolinske dozvole sa zakonskim normama⁷⁷ ili zbog proširenja tehnološkog procesa⁷⁸.

Konstatovano je da su kantonalne uprave za inspekcijske poslove iz KS-a, TK i ZDK djelimično realizovale preporuku budući da nije uspostavljen sveobuhvatan inspekcijski nadzor. Naime, kako navode, zbog nedovoljnih ljudskih resursa nisu vršene kontinuirane inspekcijske kontrole zagađivača zraka, niti su kontrole izvršene u planiranom obimu⁷⁹. **Važno je naglasiti da, iako uprave za inspekcijske poslove navode probleme sa kadrovskim kapacitetima, nisu dostavljeni dokazi da su konkretne aktivnosti poduzete na rješavanju ovih problema, kako bi se osigurao sveobuhvatan inspekcijski nadzor u potrebnom obimu.**

Nadležni iz **Kantonalne uprave za inspekcijske poslove KS-a** navode da je u periodu praćenja bio planiran intenzivniji nadzor nad zagađivačima zraka koji posjeduju okolinsku dozvolu. Međutim, zbog nedovoljnog broja inspektora⁸⁰ to nije realizirano. Inspekcijski nadzori iz ove oblasti vršeni su prema prijavama građana, ali i shodno listi koju formira resorno ministarstvo.⁸¹ Analizom dostavljenih podataka⁸² utvrđeno je da je prilikom inspekcijskog nadzora subjektima nalagano da urade monitoringe emisija zagađujućih materija u zrak iz kotlovnica.

Prema odgovoru na Upitnik **Kantonalne uprave za inspekcije poslove TK**, inspekcijski nadzor se vrši prvo obilaskom pogona za koji je dozvola izdata, a nakon toga se provjeravaju izvještaji ovlaštenih laboratorijskih kuća. Uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da je inspekcijski nadzor vršen kod određenog broja subjekata i da su prilikom vršenja nadzora subjektima nalagane upravne mjere da se izvrši mjerjenje emisija dimnih plinova iz peći, emisija prašine i čvrstih čestica, kao i pribavljanje

⁷⁵ Rješenje broj: UP1-10-23-3-00754/2019-1008-10-P, od 30. 6. 2020. godine; Rješenje broj: UP1-10-19-3-04420/2020-1008-42-P od 7. 1. 2021. godine

⁷⁶ Zapisnik o inspekcijskom nadzoru broj: UP1-10-19-3-00008/2021-1007-P-1007-1-P od 21. 1. 2021. godine KJKP-a Toplane Sarajevo d.o.o. Sarajevo, Rješenje UP1-10-19-3-186/2021-1007-2

⁷⁷ UP1-10-19-3-00066/2020-1004-P-1-P od 16. 12. 2020. godine

⁷⁸ UP1-10-19-3-00053/2020-1004-P1004-2-P od 14. 12. 2020. godine; UP1-10-19-3-04370/2020-1004-2-P od 14. 12. 2020. godine

⁷⁹ Nadležni iz ovih kantonalnih inspekcijskih uprava naveli su da se prilikom provođenja inspekcijskog nadzora vrši provjera da li su emisije zagađujućih materija u skladu sa odgovarajućim (propisanim) graničnim vrijednostima, da li zagađivači zraka postupaju u skladu sa uslovima iz okolinske dozvole, da li su mjerena izvršile verifikovane i ovlaštene ispitne laboratorije, učestalost monitoringa i drugo.

⁸⁰ Naime, inspekcija zaštite okoliša radi samo sa jednim inspektorom, dok je drugi inspektor na bolovanju duže vrijeme.

⁸¹ Shodno listi koju formira resorno kantonalno ministarstvo i u kojoj se nalaze emiteri koji po kapacitetu postrojenja za zagrijavanje i tehnoloških postrojenja podliježu godišnjem monitoringu zraka. Na taj način pokrenut je nadzor nad 315 emitera i zatražena izrada monitoringa zraka.

⁸² Rešenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-22311/20 od 20. 11. 2020. godine; Rješenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-35224/20 od 24. 12. 2020. godine; Rješenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-34878/20 od 28. 12. 2020. godine; Rješenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-22664/20 od 7. 1. 2021. godine; Rješenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-22629/20 od 11. 1. 2021. godine; Rješenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-22309/20 od 19. 1. 2021. godine; Rješenje broj: UP-1-14-06/10-19.2-15251/21 od 28. 7. 2021. godine

okolinskih dozvola⁸³. Također, nadležni iz **Kantonalne uprave za inspekcijske poslove TK** ističu da nemaju ovlasti da kontrolisu velike zagađivače, a naročito one koji podliježu vršenju monitoringa zraka jer za njih okolinsku dozvolu izdaje FMOIT, te samim tim i nadzor vrši FUIP⁸⁴.

Praćenjem je utvrđeno da je **Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ZDK** vršila inspekcijski nadzor kod subjekata koji zagađuju ili mogu da zagađuju zrak, ali da u posmatranom periodu te kontrole nisu izvršene u planiranom obimu⁸⁵. Nadležni navode da se prilikom kontrole provjerava da li su emisije zagađujućih materija u skladu s propisanim graničnim vrijednostima, da li se postupa u skladu s uslovima iz okolinske dozvole, da li mjerena izvršavaju ovlaštene laboratorije, učestalost monitoringa i dr⁸⁶. Analizom dostavljenih podataka utvrđeno je da su prilikom uočenih nepravilnosti kod subjekata nadzora nalagane upravne mjere, koje su se uglavnom odnosile na izvršenje mjerena emisija zagađujućih materija u zrak⁸⁷. Međutim, kako ističu nadležni, **na prostoru ovog Kantona, najveći udio u zagađivanju zraka iz stacionarnih izvora imaju velika industrijska postrojenja u kojima kantonalna inspekcija zaštite okoliša nema nadležnost za kontrole poštovanja zakonskih propisa iz oblasti zagađivanja zraka**⁸⁸.

Nadležni iz **svih obuhvaćenih inspekcija** naveli su da u periodu praćenja nisu nalagana posebna mjerena kod zagađivača zraka, kao ni kontrole mjernih uređaja i provjera tačnosti dobijenih podataka jer nije postojala osnovana sumnja u tačnost rezultata mjerena budući da su ih izvršile akreditovane ispitne laboratorije. Istim je utvrđeno da dodatni problem predstavlja što nije utvrđena konkretna procedura ovakvog postupanja, niti je predviđeno da inspektorji budu prisutni prilikom redovnog ili ponovnog mjerena kod zagađivača zraka.

2.2. Postupanje Parlamenta FBiH

Ured za reviziju je Izvještaj revizije učinka „Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka”, u skladu s odredbama Zakona o reviziji institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine,⁸⁹ dostavio na postupanje Parlamentu FBiH, odnosno Parlamentarnoj komisiji odgovornoj za reviziju. Praćenjem je utvrđeno da Izvještaj nije razmatran na sjednicama Parlamentarne komisije, niti su preduzimane aktivnosti s ciljem provjere implementacije datih preporuka.

2.3. Komentari na Nacrt izvještaja

Od 15 subjekata kojima je Nacrt izvještaja dostavljen na komentar, očitovali su se Federalni hidrometeorološki zavod,⁹⁰ Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK⁹¹ i Kantonalna uprava

⁸³ Rješenje broj 17/4-II-19-002497/21 od 10. 3. 2021.godine, Rješenje broj: 17/4-II-19-008982/21 od 4. 10. 2021. godine, Rješenje broj: 17/4-II-19-001812/20 od 19. 2. 2020. godine; Zapisnik o inspekcijskom nadzoru broj: 17/4-II-19-009999/20 od 7. 10. 2020. godine; Zapisnik o inspekcijskom nadzoru broj: 17/4-II-19-002497/21 od 10. 3. 2021. godine

⁸⁴ Po Zakonu o zaštiti zraka, kantonalna inspekcija TK ne vrši kontrolu kućnih ložišta (do 250 KW, kao i preko 3 MW), što predstavlja problem. Također, nije nalagano posebno mjerena jer nije određena zakonodavna procedura po ovoj problematici, a naročito da bude prisutan inspektor prilikom redovnog ili ponovnog mjerena kod poslodavca.

⁸⁵ Izvještaj o radu za period januar-decembar 2020. godine Kantonalne uprave za inspekcijske poslove ZDK.

⁸⁶ Nadležni navode da je na području Zeničko-dobojskog kantona izdato pet okolinskih dozvola za pogone i postrojenja sa sagorijevanjem (kotlovnice i toplana), a svi ostali izvori zagađivanja zraka su u sastavu kompleksa proizvodnih pogona i postrojenja različitih industrija.

⁸⁷ Rješenje broj: 18-19-09213/20-13-002-P od 3. 12. 2020. godine; Rješenje broj: 18-19-09901/21-13-002-P od 23. 4. 2021. godine; Rješenje broj: 18-19-01303/21-13-002-P od 11. 3. 2021. godine; Zapisnik o inspekcijskom nadzoru broj: 18-19-00015/21-13-P-13-001-P; Zapisnik o inspekcijskom nadzoru broj: 18-19-00037/21-13-P-13-001-P; Zapisnik o inspekcijskom nadzoru broj: 18-19-00059/20-13-P-13-001-P.

⁸⁸ Kod pogona i postrojenja koji nisu obveznici pribavljanja okolinske dozvole (a takvih je jako puno nakon stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti okoliša FBiH), kontrole su vršene isključivo na osnovu obaveza iz provedbenih akata donesenih na osnovu Zakona o zaštiti zraka FBiH.

⁸⁹ „Službene novine Federacije BiH“, broj 22/06

⁹⁰ Akt broj: 01/06-29-4-212-1/22 od 2. 3. 2022. godine

⁹¹ Akt broj: 10-05-19-379-1/21 od 22. 2. 2022. godine

za inspekcijske poslove ZDK⁹². Vlada Federacije BiH je dostavila akt⁹³ kojim se Nacrt izvještaja prosljeđuje nadležnim federalnim institucijama na komentare.

Federalni hidrometeorološki zavod nije imao primjedbi na Nacrt izvještaja. U očitovanju je dostavio dodatne informacije o preduzetim aktivnostima vezano za *Preporuku 11*⁹⁴ koje će doprinijeti ispunjenju uslova za provođenje sveobuhvatnog monitoringa kvaliteta zraka u Federaciji BiH. Izvještaj je dopunjen navedenim informacijama.

Nadležni iz Ministarstva trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK su u komentarima izrazili neslaganje s procijenjenim statusom realizacije *Preporuke 9*.⁹⁵ U obrazloženju su naveli da smatraju da je utvrđivanje graničnih vrijednosti emisija u okolinskim dozvolama nepotrebno jer se u okolinskim dozvolama propisuje obaveza monitoringa kvaliteta zraka u skladu s važećim podzakonskim aktima⁹⁶. Komentar nije mogao biti uvažen, s obzirom da Zakon o zaštiti okoliša jasno propisuje da okolinska dozvola između ostalog treba da sadrži i „granične vrijednosti emisija za zagađujuće supstance zasnovane na važećim propisima ili najboljim raspoloživim tehnikama, po svakoj emisijskoj tački“⁹⁷. Shodno odredbama Zakona o zaštiti okoliša, konstatovano je da su ostala kantonalna ministarstva obuhvaćena praćenjem u okolinskim dozvolama utvrđivala granične vrijednosti zagađujućih materija.

Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ZDK je dostavila dokaznu dokumentaciju o preduzetim aktivnostima na realizaciji *Preporuke 13*.⁹⁸ Shodno dostavljenoj dokumentaciji, ove informacije su inkorporirane u konačan Izvještaj.

⁹² Akt broj: 18/01-19-16621-2/21 od 4. 3. 2022. godine

⁹³ Akt broj: 03-19-1417/2021 od 21. 2. 2022. godine

⁹⁴ Osigurati sveobuhvatan monitoring kvaliteta zraka.

⁹⁵ U okolinskim dozvolama detaljno propisati mјere za zaštitu zraka.

⁹⁶ Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrste zagađujućih tvari, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvalitete zraka („Službene novine FBiH“, broj 1/12) i Pravilnik o monitoringu zagađujućih tvari u zrak („Službene novine FBiH“, broj 9/14 i 97/17)

⁹⁷ Član 89. (2) Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21)

⁹⁸ Prilikom provođenja inspekcijskog nadzora vršiti sveobuhvatnu provjeru poštovanja odredbi zakona i podzakonskih akata i uslova iz okolinske dozvole.

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ 22

3. ZAKLJUČCI

Ured za reviziju je u svom izvještaju „Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ iz 2019. godine identificirao značajne propuste u oblasti zaštite zraka, koji se ogledaju u nedostatku postojećeg regulatornog okvira, neadekvatnom praćenju kvaliteta zraka, nezadovoljavajućem planiranju i realizaciji mjera zaštite zraka, kao i neodgovarajućem nadzoru nad zagađivačima zraka. Navedeni propusti uzrokuju loš kvalitet zraka, zbog čega su date preporuke za unapređenje stanja u ovoj oblasti.

Provedenim praćenjem realizacije preporuka konstatovano je da date preporuke nisu u dovoljnoj mjeri realizovane. Iako je većina subjekata iz uzorka razmatrala Izvještaj revizije učinka iz 2019. godine s namjerom preduzimanja aktivnosti na implementaciji preporuka, preduzete aktivnosti nisu bile dovoljne kako bi se doprinijelo efikasnjem djelovanju u ovoj oblasti.

Utvrđeno je da još nije uspostavljen odgovarajući regulatorni okvir iz predmetne oblasti. U periodu praćenja usvojen je novi Zakon o zaštiti okoliša, ali i dalje nije donesen **Zakon o zaštiti zraka i Federalna strategija zaštite okoliša, čiji bi dio trebala biti Federalna strategija zaštite zraka**. Donošenje odgovarajućeg regulatornog okvira, koji će biti usaglašen sa EU direktivama, doprinijet će adekvatnom praćenju kvaliteta zraka, efikasnjem planiranju i realizaciji mjera zaštite zraka, kao i odgovarajućem nadzoru nad svim zagađivačima zraka.

Utvrđeno je da pojedina kantonalna ministarstva i dalje nisu **izradila kantonalne planove zaštite okoliša niti planove zaštite zraka, iako je obaveza donošenja ovih planova propisana još 2003. godine**.

Kao poseban propust utvrđeno je da u FBiH još uvijek nije uspostavljen Registar emisija u zrak koji bi sadržavao pouzdane podatke o izvorima emisija u zrak, zagađivačima i zagađujućim materijama koje se ispuštaju u zrak. Također, nije osigurano ni mjerjenje **svih propisanih parametara kvaliteta zraka**.

Nedostaju konkretnе mjere i aktivnosti federalnih ministarstava, čija bi primjena rezultirala smanjenjem zagađenosti zraka koju uzrokuje saobraćaj, a nije uspostavljeno ni redovno informisanje Vlade FBiH o stanju kvaliteta zraka, kako bi se osigurala odgovarajuća koordinacija i usmjeravanje nadležnih institucija u svrhu efikasnijeg rješavanja prisutnih problema u oblasti zaštite zraka.

Kada su u pitanju okolinske dozvole, utvrđeno je određeno poboljšanje s obzirom na to da su u većini pregledanih okolinskih dozvola ministarstava nadležnih za okoliš propisane konkretnе mjere zaštite zraka, granične vrijednosti emisija za zagađujuće materije, kao i mјere za smanjenje emisija u zrak. Međutim, odgovarajući inspekcijski nadzor i dalje predstavlja izazov jer nadležne uprave za inspekcijske poslove nisu osigurale da se inspekcijski nadzor provodi u dovoljnem obimu.

Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine cjeni da je neophodno dodatno angažovanje nadležnih institucija na realizaciji datih preporuka, kako bi se osiguralo poboljšanje kvaliteta zraka u FBiH.

Aida Đozić, rukovoditeljica Sektora za reviziju učinka

Irena Vuković, članica tima

PRILOG

Prilog. Status realizacije preporuka prema subjektima revizije

<i>Subjekti obuhvaćeni praćenjem</i>	<i>Parlament FBiH</i>	<i>Vlada FBiH</i>	<i>FMOIT</i>	<i>FMPIK</i>	<i>Federalni hidrometeorološki zavod</i>
Preporuke					
1. Okončati proceduru donošenja Zakona o zaštiti okoliša	<i>Provadena</i>	-			
2. Izraditi i donijeti Zakon o zaštiti zraka	<i>Početne aktivnosti</i>	<i>Početne aktivnosti</i>			
3. Izraditi prijedlog Federalne strategije zaštite okoliša, čiji je sastavni dio Federalna strategija zaštite zraka, i uputiti je u proceduru donošenja			<i>Djelimično provedena</i>		
4. Propisati pragove uzbune za lebdeće čestice PM 2.5 i PM 10			<i>Provadena</i>		
5. Uspostaviti registar emisija u zrak			<i>Nije provedena</i>		
6. Izraditi prijedlog lokacija mjerne stanica federalne mreže i uputiti ga Vladi FBiH radi utvrđivanja			<i>Početne aktivnosti</i>		
7. Osigurati redovno informisanje Vlade FBiH o kvalitetu zraka.			<i>Nije provedena</i>		
8. Utvrditi adekvatne mjere, čijom realizacijom će se osigurati smanjenje zagađenosti zraka iz saobraćaja			<i>Početne aktivnosti</i>	<i>Nije provedena</i>	
9. Osigurati sveobuhvatan monitoring kvaliteta zraka					<i>Djelimično provedena</i>
10. Aktivno informisati nadležne institucije i javnost o kvalitetu zraka i štetnom uticaju zagađenog zraka na zdravlje					<i>Provadena</i>
Preporuka je potpuno provedena	1	-	2	-	1
Djelimično provedena preporuka	-	-	1	-	1
Pokrenute početne aktivnosti	1	1	2	-	-
Preporuka nije provedena	-	-	2	1	-

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka

„Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka“ 25

FMOIT i kantonalna ministarstva nadležna za okoliš	FMOIT	Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoline Tuzlanskog kantona	Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko- dobojskog kantona	Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanskog kantona	Ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša Hercegbosanske županije	Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša Županije posavske
Preporuke							
1. U okolinskim dozvolama detaljno propisati mјere za zaštitu zraka	Provedena	Provedena	Provedena	Provedena	Djelimično provedena	Djelimično provedena	Djelimično provedena
2. Izraditi kantonalni plan zaštite okoliša, čiji je sastavni dio kantonalni plan zaštite zraka i osigurati efikasnu realizaciju mјera iz plana	-	Provedena	Početne aktivnosti	Djelimično provedena	Nije provedena	Nije provedena	Nije provedena
Preporuka je potpuno provedena	1	2	1	1	-	-	-
Djelimično provedena preporuka	-	-	-	1	1	1	1
Pokrenute početne aktivnosti	-	-	1	-	-	-	-
Preporuka nije provedena	-	-	-	-	1	1	1

Federalna i kantonalne uprave za inspekcijske poslove	Federalna uprava za inspekcijske poslove	Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ZDK	Kantonalna uprava za inspekcijske poslove TK	Kantonalna uprava za inspekcijske poslove KS
Preporuke				
1. Prilikom provođenja inspekcijskog nadzora vršiti sveobuhvatnu provjeru poštovanja odredbi zakona i podzakonskih akata i uslova iz okolinske dozvole	Djelimično provedena	Djelimično provedena	Djelimično provedena	Djelimično provedena
Preporuka je potpuno provedena	-	-	-	-
Djelimično provedena preporuka	1	1	1	1
Pokrenute početne aktivnosti	-	-	-	-
Preporuka nije provedena	-	-	-	-

Izvještaj revizije učinka

Praćenje realizacije preporuka iz Izvještaja revizije učinka